USEFUL TOOLS FOR THE EXPERT SPEAKER

Mioara Mocanu and Lucia Alexandra Tudor
Assoc. Prof., PhD, Lecturer, PhD – "Gheorghe Asachi" Technical University of Iaşi

Abstract. The learning of a foreign language means to choose the means of free, multiple, varied expression within the communicative process. Amongst the instruments useful to the learner of a foreign language one may count, undoubtedly, the bilingual dictionary which may be general or specialized. An extremely important work instrument aimed at in the paper herein is Dicţionarul explicativ german-român de verbe cu particulă oscilantă şi neoscilantă (The Explicative German – Romanian Dictionary of Verbs with Oscillatory and Non-oscillatory Particle), by I. Petrariu, a book recently published (in 2016), comprising, in limited and specialized format, a significant number of German verbs, selected according to the morphological syntactic criterion of separability / inseparability of the particle.
The work herein highlights the importance of the verb and its particle within the language, particularly stressing upon verbal prefixation, regarded as means to form words, alongside derivation and composition. Especially after the 1920's, German linguists (for instance, H. Paul, W. Henzen, J. Erben, W. Fleischer, H. Vater, H. Weinrich, G. Zifonun) have begun to delve into the study of verbal prefixes, searching clearer possibilities to define, classify and discriminate them, as opposed to other morphologic units (particles, affixes, suffixes). Bringing into discussion this highly sensitive topic, we wish to underline, besides the complexity of the linguistic phenomenon, equally the need to edit a series of specialized works, such as the dictionary aforesaid. Hence, focusing on an aspect of great difficulty of German, its role is no other than to pave the way for its better mastery / learning.

Keywords: work instruments, expert speaker, means of expression, specialized bilingual dictionary, prefixation phenomena.

1. Introducere

Învăţarea unei limbi străine înseamnă alegerea mijloacelor de expresie liberă, multiplă, variată în cadrul procesului comunicativ. Printre instrumentele extrem de utile în sfera didacticii limbilor se numără dicţionarul bilingv, alături de manuale, caietede exerciţii, cursuri, inclusiv cele în sistem e-learning etc. Este bine cunoscut faptul că în procesul de învăţare a unei limbi străine orice cuvânt este important prin ceea ce semnifică şi din acest punct de vedere dicţionarul are ca funcţie capitală aceea de a prezenta cuvintele şi de a le explica sensurile. O definiţie potrivit Dicţionarului Explicativ al Limbii Române ne lămureşte asupra faptului că dicţionarul sau lexiconuleste acea „Operă lexicografică cuprinzând cuvintele unei limbi, ale unui dialect, ale unui domeniu de activitate, ale unui scriitor etc., organizate într-o anumită ordine (de obicei alfabetică) şi explicate în aceeaşi limbă sau traduse într-o limbă străină".De asemenea, pe Wikipedia.org îl găsim definit drept „lucrare lexicografică care cuprinde o parte semnificativă dintre cuvintele unei limbi, ale unui dialect, ale unui domeniu al ştiinţei, literaturii, artei etc., aşezate într-o anumită ordine (de obicei alfabetică), având în general definiţia sensurilor cuvântului împreună cu pronunţie, etimologie şi alte informaţii, sau o listă de cuvinte însoţite de traducerile lor într-o altă limbă".

În ceea ce priveşte dicţionarele bilingve - şi dorim să ne referim aici la cele concepute pentru învăţarea limbii germane - recunoaştem că deseori simpla notare a unui cuvânt sau expresii nu poate lămuri un începător asupra modului în care trebuie alcătuite propoziţiile. La

BDD-A28595 © 2018 "Petru Maior" University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:27 UTC)

drept vorbind, înregistrarea doar la forma de infinitiv a verbului, de exemplu, cu explicarea câtorva înțelesuri ale sale pot fi insuficiente dacă se neglijează faptul că verbul respectiv cere un anumit caz sau prepoziții diferite în funcție de sens. La atari dificultăți se adaugă și prezența particulei care, dincolo de sensul pe care îl atrage, are însemnate repercusiuni în organizarea frastică, influențată, după cum bine se știe, de valența sintactico-semantică a verbului ca și de recțiune. Chiar și un dicționar german-român de mari dimensiuni, cum este cel al Academiei Române[1] nu reușește să cuprindă toate fațetele sub care se poate înfățișa, într-un context sau altul, un anume cuvânt-titlu. În articolul de față ne interesează să prezentăm un tip mai special de dificultate a limbii germane existentă în zona verbului și legat de acest subiect să evidențiem utilitatea unor lucrări lexicografice recent publicate având caracter explicativ. Vrem să ne referim în primul rând la *Dicționarul explicativ german-român de verbe cu particulăoscilantă și neoscilantă* al lui Ioan Petrariu (PIM, Iași, 2016, 615p.) care focusează pe categoria verbelor prefixate, așadar pe un compartiment lexical bine delimitat. O altă carte apărută relativ recent care ia în atenție aceeași categorie gramaticală, dar care repertoriază cuvintele în scopuri total diferite, este dicționarul lingviștilor Octavian Nicolae și Ulrich Engel (*Dicționar de verbe germane*, Polirom, Iași, 2012, 493p.).

2. Importanța verbului și a particulei sale în limbaj

Începem această discuție prin a sublinia faptul că verbul în calitate de predicat are o dublă însemnătate în cadrul comunicării verbale și scrise: prin ce exprimă - acțiuni, procese, stări - pe de o parte, și prin ceea ce așează în relație, pe de alta. Datorită acestor calități, verbul constituie cel mai complex domeniu al științei limbajului, rolul său fiind unul determinant în apariția în plan sintactic, dar și lexical, a unor structuri verbale restrânse (locuțiuni, frazeologisme) sau mai vaste. Cantitativ vorbind, această parte de vorbire reprezintă numai 25% din lexicul german, după cum precizează Johannes Erben[2], dar deține o „funcție centrală“ în cadrul formării propozițiilor[3]. Și în concepția lui Hans Glinz[4], verbul se distinge ca element fundamental pentru actul comunicării - ceea ce ne dă dreptul să afirmăm că (și) datorită lui limbajul este cheie către lume, acea lume pe care (doar) verbul o pune în mișcare.

Pentru învățarea verbului german, foarte important, pe lângă flexiune și regimul prepozițional (care adesea nu coincide cu cel din limba română, antrenând diferențe de sens la schimbarea regimului) este fenomenul prefixării, înțeles drept un caz mai special (al regulilor) de formare și compunere, prezent la nivelul limbii germane și considerat de către lingviști specific ei. De altfel, oricine deschide o carte sau un cotidian în limba germană poate observa cu ușurință, dacă și-ar propune să le inventarieze, abundența frazelor ca și a locuțiunilor conținând astfel de verbe, acestea fiind preferate datorită puterii lor expresive deosebite. Spre deosebire de prefixele din limba română (de ex.: *a zice - a **contra**zice, a **pre**zice* etc.), cele germane impresionează prin numărul lor, prin diversitatea semantică și aspectuală pe care o imprimă cuvântului, iar dacă ne referim la prefixul separabil, acesta se supune unor reguli clare de poziționare în frază. De exemplu, un verb ca *sprechen* (*du sprichst, er spricht*),*sprach, gesprochen* („a vorbi“) este înregistrat în genere cu 16 particule,

[1] Facem trimitere la un material extrem de util și foarte cunoscut, precum cel al autorilor K. Klaster-Ungureanu, I.-G. Lăzărescu., M. M. Moise *et al*., *Dicționar german-român,* Academia Română, Institutul de Lingvistică „*Iorgu Iordan și Al. Rosetti”*,2 vol.,Ediția a III-a, Univers enciclopedic, București, 2010.
[2] J. Erben. *Deutsche Grammatik. Ein Abriß*, Max Hueber Verlag, München, 1972, p. 20.
[3] *Idem*, p. 21.
[4] H. Glinz situează verbul pe locul întâi printre cele 5 părți de vorbire stabilite de el: verb, substantiv, pronume, adjectiv, particulă (cf. *Der deutsche Satz: Wortarten und Satzglieder wissenschaftlich gefasst und dichterisch gedeutet*, 7. Auflage, Schwann, Düsseldorf, 1972, p. 30). Cf. și Glinz, *Die innere Form der Sprache*, Bern, 1961, p. 96 și următ.

BDD-A28595 © 2018 "Petru Maior" University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:27 UTC)

dintre care 12 sunt separabile și restul de 4 neseparabile (***be**sprechen*, „a discuta“, ***ent**sprechen*, „a corespunde“, ***ver**sprechen*, „a promite“, ***wider**sprechen*,„a contrazice“). Multe dintre accepțiunile sale, deși diferite, sunt transparente la traducere deoarece interferează adesea cu sensurile bazei și/ sau ale particulei. În special când vine vorba de particula detașabilă și conținutul ei semantic, trebuie spus că *prepoziția* posedă o mai mare flexibilitate noțional-lexicală. Gramatica germană clasează, de exemplu,morfemul *ab* în trei grupe: prepoziție, adverb și prefix. Când este considerat prefix, un astfel de morfem este notat cu o liniuță de unire, de exemplu: *ab-* și definit drept „silabă antepusă separabilă și mereu accentuată“[5]. Totuși Erben (1993: 432) opinează că este extrem de dificil de diferențiat între prefixe, particule și prepoziții, fără însă a adânci analiza prefixelor separabile.

Ca unități de compunere a cuvintelor, prefixele germane nu apar doar în alcătuiri singulare și aleatorii, nu reflectă doar situații ocazionale care iau naștere în fluxul vorbirii, ci au și calitatea de a crea câmpuri lexicale formate pe baza unui singur element. Hadumod Bußmann definește prefixele drept „elemente de compunere ce se așează în fața rădăcinii verbului formând serii“[6]. Luând ca exemplu câteva compoziții cu adverbul *zurück* („înapoi“,„în urmă“) cum ar fi *zurückblicken,zurückgeben, zurückgehen* etc., observăm că prefixul aduce aceeași informație semantică: a privi, a da, a merge înapoi. În combinații cu alte părți de vorbire, cuvântul *zurück* fie își păstrează forma, fie îl pierde pe *zu* ca în cazul substantivelor derivate din verbele citate mai sus: *Rückblick* („retrospectivă“), *Rückgabe* („restituire“), *Rückgang* („diminuare“, „scădere“). Se întâmplă însă ca singur semantismul verbului să decidă asupra separabilității sau inseparabilității. Verbele compuse cu *wieder* („din nou“,„iarăși“) creează și ele serii și sunt separabile; în schimb *wiederholen* face excepție; e separabil când face trimitere la un sens concret, „a readuce“, și nu se separă dacă înseamnă „a repeta“.

Înainte de a face prezentarea celor două materiale noi din sfera didacticii limbii germane ca limbă străină, anunțate în introducere, considerăm oportun să readucem în atenție câteva chestiuni teoretice utile despre fenomenul prefixării verbale și despre rolul particulei, cu influență certă atât asupra semanticii cuvintelor cât și asupra topicii propoziționale. Pentru că în fond, particula verbală, fie oscilantă fie nu, are darul prețios de a ne conduce spre înțelegerea finețurilor limbajului, de a ne stimula să-i surprindem straturile, nuanțele și diferențele. Ne permitem să detaliem subiectul în capitolele care urmează și pentru că ele pot constitui, prin conținutul lor, argumente serioase în favoarea susținerii unor inițiative, precum aceea foarte curajoasă a lui Ioan Petrariu, de a edita și materiale didactice de format specializat.

2.1. Fenomenul prefixării verbale

Prefixarea se constituie în mod(el)ul cel mai răspândit de formare a verbelor germane și prin aceasta, ea poate fi definită drept parte a lexicologiei dar și a morfologiei. Datorită ei, limba germană și-a păstrat specificul, adică germanitatea, ocolind astfel, sau reducând la minimum, apelul la neologisme. O dovadă peremptorie în acest sens este faptul că marea masă a prefixelor se asociază verbului german autentic și nu celor împrumutate din alte limbi. În gramatica germană actuală, această operație se numește *Präfixbildung*. Lingviștii W. Henzen[7] și W. Fleischer[8] consideră prefixarea cel de-al treilea tip de compoziție lexicală

[5] A se vedea explicațiile și clasificarea efectuată de W. Fleischer în studiul «Grundzüge der Wortbildung des Verbs in der deutschen Sprache der Gegenwart», in: *Probleme der Sprachwissenschaft*, pp. 408-432, Verlag Enzyklopädie, Leipzig, 1971.
[6] H. Bußmann, *Lexikon der Sprachwissenschaft*, A. Körner-Verlag, Stuttgart, 1990, p. 598.
[7]W. Henzen, *Deutsche Wortbildung*, Max Niemeyer Verlag, Tübingen, 1965.

BDD-A28595 © 2018 “Petru Maior” University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:27 UTC)

alături de compunere și derivare. Henzen[9] separă prefixarea de formarea cuvintelor compuse în genere, apariția prefixului avându-și explicația în evoluția istorică a limbii germane. În funcție de modalitățile de compunere, iau naștere forme verbale noi, diverse, având ca punct de plecare un verb, de exemplu, *sehen* („a vedea"): *ansehen, wiedersehen, versehen* („a privi", „a revedea", „a prevedea cu")etc.

Particulele sunt elemente *invariabile*, adică nu joacă niciun rol în clasificarea cuvântului ca verb: nu se conjugă, nu se declină și nici nu se compară, dar au importanță dacă le cercetăm sub aceste două aspecte: semantic și comunicativ. De asemenea, ele nu influențează modalitatea de conjugare a verbelor pe care le însoțesc/ întregesc, clasificate din punct de vedere morfologic în două mari grupe: tari și slabe.

Reamintim aici faptul că limba germană dispune de un număr foarte important și din ce în ce mai crescut de verbe cu prefix. Se consideră prefix sau particulă acel morfem nonverbal care stă înaintea verbului simplu, la infinitiv sau participiu, ca prim constituent în cadrul structurii morfematice a verbului. În limba germană, el poartă diferite denominații: *Präfix*, *Partikel*, *Vorsilbe*, *Verbzusatz*. Dintre aceste trei denumiri, U. Engel[10] rezervă termenul de *Verbzusatz* exclusiv prefixelor separabile. El constată că prefixele străine fuzionează numai cu verbe străine, in timp ce despre cele native el arată că sunt cele mai productive, deoarece se pot atașa în mod aleatoriu. Ținând cont de criteriul accentuării, al separabilității și de cel al originii, Engel[11] împarte prefixele în patru categorii:

- Prefixe native: *be-, ge-, ent-, er-, miß-, ver-, zer-*;
- Prefixe străine: *de-, dis-, in-, re-*…;
- Prefixe separabile/ neseparabile : *durch-, hinter-, über-, um-, unter-, wider-, wieder-*;
- Prefixe separabile: *ab-, an-, auf-, aus-, bei-, ein-, fehl-, los-, mit-, nach-, vor-, weiter-, zu-, zurecht-, zusammen-*.

Grosso modo prefixarea este înrudită cu derivarea ca modalitate de adăugare a unor unități înainte și după radical și astfel verbul cu particulă poate proveni din:

a) substantiv: *Anspruch - beanspruchen*; *Hitze - erhitzen*, sau

b) adjectiv/adverb: *arm - verarmen*; *fähig - befähigen*; *fern-entfernen*; *warm - erwärmen*. Aceleași prefixe apar sincron atât ca prefixe nominale cât și ca prefixe verbale: *Besuch* („vizită") și *besuchen*; *Vertrag* („contract") și *vertragen*; *Entgelt* („plată",„despăgubire") și *entgelten*; *Erlass* („ordin", decret") și *erlassen*.

Principalul semn distinctiv al prefixării este modalitatea de *accentuare* a particulei. În discursul oral, particulele separate de verb sunt bine accentuate (urmate eventual și de o scurtă pauză de respirație)**:** *Wir rechnen die Summen* ***aus*** *und tragen sie in die Tabelle* ***ein*** - Calculăm sumele și le trecem în tabel.

Prefixele *neseparabile* considerate drept *clasice*, adică motivate istoric, sunt mai reduse ca număr. La rostire, ele sunt neaccentuate și se disting semantic de cele separabile prin faptul că nu au sens în sine și nu se încadrează în vreo categorie gramaticală (prepoziție, substantiv, adjectiv, adverb). Recunoaștem un verb neseparabil prin accentulpus pe (silaba principală din) radicalul său, **nu** pe particulă; a se compara situația verbului de bază, *zahlen* („a plăti"), precedat de un prefix neseparabil: bez**ah**len („a plăti") și de unul separabil **an**zahlen („a plăti un acont")[12].

---

[8] W. Fleischer, *Phraseologie der deutschen Gegenwartssprache*, Bibliogr. Inst., Leipzig, 1982.
[9] W. Henzen, *idem*, p. 98.
[10]U. Engel, *Deutsche Grammatik*, Julius Groos, Heidelberg, 1988.
[11]*Idem*, p. 439.
[12] În timpul conjugării, verbul cu particulă neseparabilă se comportă asemenea oricărui verb lipsit de particulă. Forma de participiu trecut nu este semnalizată de silaba *ge-*: *bezahlen, bezahlte, bezahlt* (*Ich habe die Ware in bar bezahlt* -Am plătit marfa în numerar), față de: ***an****zahlen, zahlte* ***an****,* ***an****gezahlt* (*Wie viel hast du angezahlt? -*

BDD-A28595 © 2018 "Petru Maior" University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:27 UTC)

2.2. Semantica verbului cu prefix

Prin extinderea la stânga a cuvântului, partea evidențiată de prefixare permite ca înțelesul lui să devină și „vizibil“ interpretării semantice. Silabele, cele detașabile și mutabile, cu rol de prefix imprimă verbului un anumit sens, unul adesea diferit față de cel caracteristic bazei. Prefixele *stabile*, adică *neseparabile*, formează împreună cu verbul un tot unitar, în care nu mai există decât o silabă principală (neaccentuată, după cum am arătat mai sus). Dintre acesteasunt de semnalat în primul rând clasicele*be-* și *ver-* care se disting și în prezent prin frecvența lor deosebită (*be-* cu un procent de 25%, *ver-* cu 45%) precum și prin evantaiul semantic foarte divers pe care îl imprimă cuvintelor. Prefixul*ver-* asigură, de exemplu, o diversitate semantică sporită unor verbe din limbajul obișnuit ca și celor din sfera tehnică: procesare (*verarbeiten*), înstrăinare de bunuri (*verkaufen*), pierdere (*versäumen*), acțiune realizată incorect, greșit (*sich verschreiben*), dotarea cu o substanță nocivă (*vergiften*), cu elemente de distanțare (de exemplu, cu grilaj: *vergittern*), acoperirea cu stratul de material precizat de verb (*verkupfern* = „a cupra“). Cuvinte precum *verleimen*, *verketten*, *verschrauben* cuprind și ele mențiunea materialului sau a obiectului de îmbinare, de fixare (cu lipici, lanț, șurub). Prefixele *miss-* și *ge-* sunt rare; ele aparțin atât domeniului verbului, cât și substantivului.

În cadrul prefixelor *mutabile*, adică *separabile*, vorbim de un morfem liber care, intrând în relație cu baza verbală, dă naștere unor variante de semnificații necaracteristice lui. Cele două elemente, verb și particulă, sunt atunci unite prin sens, dar fiecare conservă o silabă principală, și continuă să urmeze aceleași reguli de poziționare și accentuare ca și cum ar fi independente. Elementul *an-*, de pildă, poate induce un sens local în verbe precum *anlegen* sau *ankleben* „a aplica (lipici, sau altceva) pe ceva“, primește însă o funcție de abstractizare în *anlaufen*, *anfahren*, precizând/ specificând o etapă inițială: a începe să meargă, să se deplaseze, deci a demara, a porni (motorul, un vehicul), sau sugerează destinația *ankommen*, *anreisen* (și atunci obligă la mențiunea locului, dacă nu e subînțeles, și eventual a timpului sau modalității). Pe ansamblu, prefixele *an-*, *ab-*, *aus-*, *auf-*sau *ein-* au fiecare un tablou semantic variat. Datorită generalizării și deconcretizării, prefixul are un rol deosebit în modificarea sensului procesului exprimat de verb, afectându-i și aspectul sau, mai exact, ceea ce lingvistica germană denumește și definește drept *Aktionsart*[13]. Astfel, entitățile *ab-*, *an-*, *auf-*, *aus-*, *ein-* etc. pot atrage, în anumite situații, un sens direcțional, mai ales dacă sunt combinate cu *her* („încoace“)și *hin* („încolo“), creând serii întregi de verbe, toate separabile: *herantreten*, *hereinbitten*, *hinabfahren*, *hinaufkommen*, *hineinschaffen* etc. Vorbim, în cazul lor, mai curând de compoziții cu adverb pronominal în calitate de morfem. Compusele lui *her-* cu prepoziția *um* (care trimite la o mișcare de rotație sau poziționare în formă de cerc) dau variante stilistice (și inclusiv expresii idiomatice) de genul *herumdrehen*, *herumfahren* sugerând o intensificare[14].

Cât ai dat acont?). Un verb cu particula separabilă poate influența topica anumitor fraze și reprezintă echivalentul unei locuțiuni verbale - a se vedea aici verbul *anzahlen.*

[13]Termen preluat ca atare din germană și care se traduce prin „modul acțiunii“. În lingvistică e utilizat pentru a desemna maniera în care este concepută desfășurarea internă a unui proces, împărțirea sa pe faze după modul în care el ocupă timpul. Fazele procesului sunt exprimate fie prin verbul însuși, fie prin forma lui gramaticală. (*Cf.* DUDEN, *Die Grammatik. Unentbehrlich für richtiges Deutsch,* Dudenverlag, Mannheim, 2009; v. și Helmut Glück (Hrsg.), *Metzler-Lexikon Sprache*, Stuttgart, 2010.

[14] În germana vorbită, se mai folosește în loc de *herum* morfemul *umher*, oarecum dificil de întrebuințat de către străini, datorită conotațiilor sale vagi. Adăugate la *reisen* („a călători“), *herumreisen* - *umherreisen*, ele creează efecte de sens ușor diferite: primul verb dă de înțeles lipsa scopului, a unui plan, al doilea trimite la un aspect ceva mai pozitiv, aici: anvergura călătoriei. Dicționarul DUDEN, *Deutsches Universalwörterbuch*, Dudenverlag, Mannheim-Leipzig 2003, le indică drept sinonime; la intrarea *umherreisen* se face doar trimiterea: „*s. herumreisen*“. Numai aflarea/ așezarea lor în context poate fi lămuritoare.

BDD-A28595 © 2018 “Petru Maior” University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:27 UTC)

Din punct de vedere semantic, cele câteva particule *cudublu regim* clasate de U. Engel în cea de a treia categorie (*durch-*, *hinter-*, *über-*, *um-*, *unter-*, *wieder-*) marchează, cu excepția lui *wieder-*, o anumită poziție în spațiu. Deseori sensul lor obișnuit se poate schimba radical spre a fi transpus în semnificații temporale sau abstracte (cum se întâmplă și în cazul prepozițiilor *an, auf, aus* etc. utilizate ca particule). Particula *hinter*, care ca prepoziție înseamnă „în spate", este rareori separabilă[15]. Vocabula *durch*(„prin") în schimb are sens spațial în cuvinte ca *durcheilen, durchkriechen*, în timp ce *durchfahren* mai are și sensul de trecere, parcurs fără oprire, când e neseparabil. Compoziția lexicală *durchschlafen* primește înțelesul de a dormi până la capăt, până la sfârșit (fără a se trezi). Există și prefixe care nu modifică semantica verbului de bază, dar cantitativ sunt puține la număr: *ändern - verändern, zahlen - bezahlen, achten - beachten, enden - beenden.*

2.3. Poziționarea particulei oscilante în fraza germană

Din punct de vedere sintactic, particula separabilă poate fi considerată drept ultimul membru al propoziției. Dacă într-o propoziție independentă verbul este la o formă simplă (modul indicativ prezent sau preterit, modul imperativ), atunci particula sa mutabilă încheie propoziția. Astfel, aceasta se separă numai când verbul ocupă în frază prima poziție (la imperativ sau la forma interogativă: *Mach bitte die Tür auf!* (Deschide ușa, te rog!) sau a doua poziție (la forma afirmativă): *Das Mädchen macht dieTür auf* (Fetița deschide ușa).

Atașarea unei particule poate avea consecințe semnificative asupra valenței și recțiunii[16] verbului. De exemplu, asupra recțiunii[17]: *Der Arzt kommt in die Stadt.*/ Medicul vine în oraș. Dar: *Der Arzt kommt in der Stadt an.*/ Medicul sosește în oraș.

Prin poziționarea verbului și a particulei sale separabile, exemplele de mai sus ne previn deja asupra unui anume format al frazei germane, în sensul că pun în evidență acel „cadru propozițional" (germ.: *Satzrahmen* sau *Satzklammer*) tipic ei, intens discutat și analizat de către specialiști[18]. Dacă verbul este la un timp compus, sau la viitor, particula se scrie împreună cu participiul trecut (precedat de cele mai multe ori de prefixul caracteristic *ge-: Ich habe ihn mehrmals vergeblich angerufen*. (L-am sunat, în zadar, de mai multe ori) și respectiv cu infinitivul: *Ich werde dich morgen um neun Uhr anrufen*. (Te voi suna mâine la ora 9.00) într-un singur cuvânt, încheind propoziția. Aceleași cadre propoziționale se respectă și în construcțiile cu verb modal sau cu verb la diateza pasivă. R. Buhlmann vorbește despre „arce verbale mult extinse"[19] atunci când se referă la astfel de acolade lexical-propoziționale (pe care le găsim explicate în orice gramatică a limbii germane) extrem de frecvente, de altfel, atât în limbajul oral cât și în cel scris - inclusiv în textele de profil tehnic sau științific. Pentru textul literar reluăm un exemplu celebru și totodată unic în felul său prin jocul special

---

[15] Gramatica Helbig & Buscha dă un exemplu interesant pe baza verbului *hinterbringen*. Cu semnificație concretă, dă particulă separabilă și înseamnă: a duce în dos, în spate; la figurat, acest verb își menține forma legată și se traduce prin a raporta (pe ascuns) ceva confidențial (*cf.* G. Helbig /J. Buscha. *Deutsche Grammatik. Ein Handbuch für den Ausländerunterricht*, Langenscheidt, Verlag Enzyklopädie, Leipzig-Berlin, 1998. p. 199).

[16]Conceptul de recțiune (germ. *Rektion* provenind din verbul *regieren* și din lat. *rego, regere* = „a conduce", „a cârmui") este definit de U. Engel (*Deutsche Grammatik*. Neubearbeitung, Iudicium, München, 2004, pp. 483-485) drept capacitatea unui cuvânt de a guverna alte cuvinte; verbul poate cere, de exemplu, un substantiv sau pronume la un anumit caz. Noțiunea de valență (preluată din chimie și introdusă în gramatică de K. Bühler) este rezervată descrierii verbului și a grupului verbal, sarcina de a organiza propoziția enunțiativă revenindu-i verbului finit.

[17]*Cf.* G. Helbig /J. Buscha, *op. cit*., p. 77.

[18] Lingvistul german Harald Weinrich numește *Lexikalklammer* („acoladă lexicală") cadrul pe care îl formează verbul separabil. Facem trimitere la articolul purtând un titlul foarte sugestiv: „Klammersprache Deutsch", in: *Sprachnormen in der Diskussion. Beiträge vorgelegt von Sprachfreunden.*, Walter de Gruyter, Berlin-New York, 1986.

[19]R. Buhlmann, „Merkmale geschriebener und gesprochener Sprache", in: *Special Language/Fachsprache* 7, 15 (3-4), 1985, pp. 98-125.

BDD-A28595 © 2018 "Petru Maior" University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:27 UTC)

cu timpul la care autorul recurge: *Gestern wird sein, was morgen gewesen ist.Unsere Geschichten von heute müssen sich nicht jetzt zugetragen haben. Diese fing vor mehr als dreihundert Jahren an.*/ Ieri va fi ceea ce mâine a fost. Istorisirile noastre de astăzi nu trebuie să se fi întâmplat acum. Aceasta a început acum mai mult de trei sute de ani. (G. GRASS)[20]

3. Dicționarul specializat - instrument util vorbitorului expert

În acest context, este necesar de subliniat faptul că prefixarea - fiind un fenomen lexical atât de sensibil și de spectaculos prin amploare - nu poate reprezenta o temă de abordare în clasă pe măsura complexității sale, fie și numai datorită faptului că ea ar ocupa foarte mult din timpul orelor de predare. Dacă avem în vedere lucrările de largă circulație, gramatica, manualele sau cursurile de limbă germană, ele nu cuprind decât inventarierea și clasificarea prefixelor cu explicarea celor mai importante schimbări de sens pe care le antrenează. De aceea, materialele didactice de orice fel - sub condiția de a fi îngrijit (a se citi: profesionist) realizate - sunt întotdeauna binevenite pentru profesorii și elevii interesați deopotrivă. Un astfel de instrument de lucru considerăm că este *Dicționarul explicativ german-român de verbe cu particulăoscilantă și neoscilantă* - unul care deși axat pe o unică parte de vorbire este de mare folos celor interesați să își aprofundeze cunoștințele de limba germană până la a atinge un nivel înalt de experiență comunicativă. Autorul Ioan Petrariu a decis să adune în format restrâns și specializat un număr însemnat de verbe germane pe care le-a selectat exclusiv după criteriul morfo-sintactic al separabilității/ inseparabilității. Scopul său declarat a fost tocmai acela de a raționaliza pentru utilizatorul român acea „masă imprevizibilă și dificil de ordonat", după cum pertinent constata lingvistul Walter Henzen[21] în celebra sa lucrare de morfologie *Deutsche Wortbildung*. Pe ansamblu, acest dicționar de mari dimensiuni conține un număr de aproximativ 3.800 verbe germane (ilustrate în peste 9000 de exemple) care fac parte din lexicul cotidian general, sau care țin de un domeniu specializat. Exemplele care însoțesc fiecare verb în parte ajută utilizatorii să se edifice asupra tuturor variantelor prefixate ale acestuia. Astfel, oferta extrem de generoasă, diversă constând din propoziții complete, expresii idiomatice, frazeologisme, proverbe etc. este cu totul meritorie, întrucât prezintă avantajul de a ilustra, delimita și dezambiguiza, când este necesar, rând pe rând accepțiunile, în funcție de context și de tipul verbului: impersonal, intranzitiv, tranzitiv, reflexiv. Exemplele reflectă atât limbajul standard, cât și cel curent[22].

Din punct de vedere editorial, dicționarul Petrariu apare în formă tipărită după *Dicționarul de verbe germane* (menționat în Introducere) al autorilor Octavian Nicolae și Ulrich Engel și întâmplarea face ca ele să constituie o fericită completare unul pentru celălalt, spre folosul cititorilor, fără îndoială. Între aceste două lucrări mai speciale, ce își depășesc condiția de simple dicționare spre a da prioritate unui important domeniu al (gramaticii) limbii, există asemănări și diferențe clare de perspectivă. Dacă pentru I. Petrariu, baza

[20] Frazele citate sunt prelevate din debutul unei narațiuni aparținând lui Günter Grass. Este vorba despre povestirea „Întâlnirea din Telgte" */ Das Treffen in Telgte,* Hermann Luchterhand Verlag, Darmstadt, 1979, p. 7. Am selectat acest exemplu (de stil) literar în semn de omagiu pe care vrem să îl aducem scriitorului german (care s-a stins din viață în aprilie 2015). Scriitorul Günter Grass a fost distins în anul 1999 cu Premiul Nobel, dar s-a făcut remarcat și ca sculptor și grafician.

[21] W. Henzen, *Deutsche Wortbildung*, Max Niemeyer Verlag, Tübingen, 1965, p. 112. Autorul tratează prefixarea verbului în cap. 5 „Wortbildung des Verbs", pp. 320-346.

[22] Semnalăm faptul că lucrarea acesta a beneficiat de o recenzie realizată de Mioara Mocanu în *Les Cahiers Linguatek*/ *CaieteleLinguatek* • No.1-2/2017 • Corps & Langage, pp. 317-321, Université Technique «Gheorghe Asachi» de Iași, Roumanie: „*Ioan Petrariu, Dicționar explicativ german-român de verbe cu particulă oscilantă și neoscilantă*, *Editura PIM, Iași, 2016"*. Mioara Mocanu este și autoarea studiului introductiv la dicționarul aici menționat și totodată coordonatoarea întregului material lexicografic adunat de I. Petrariu (a cărui formație academică nu e aceea de profesor germanist, ci de cercetător chimist).

BDD-A28595 © 2018 "Petru Maior" University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:27 UTC)

teoretică o formează structura morfematică și semantică a verbului însuși, analizată prin prisma prefixării, Nicolae și Engel sunt preocupați în primul rând de problematica legată de structura sintactică a frazei germane influențată de regimul (îndeosebi de valența) verbului. În partea introductivă la *Dicționar de verbe germane*,(*cf*. „Argument", pp. 5-22), autorii își susțin punctul de vedere pe baza observației că între sensurile verbului german și anturajul lexical care le definesc există o relație directă, una însă aproape imposibil de reconstruit la traducerea în limba română. Pornind de la premisa că „limbile nu se suprapun integral", ne este arătat în vederea demonstrației (*idem* pp. 6-7) cum se comportă sintactic și se prezintă semantic verbul *halten* (*du hältst, er hält*), *hielt, gehalten* („a ține", „a opri"), pentru ca, în interiorul dicționarului, să fie luate în calcul și unele din variantele sale cu particulă. În lucrarea aceasta care se dorește a fi „un dicționar de valență" (însă nu și pentru verbele românești - *cf.idem*, p. 9), fiecare cuvânt-titlu este urmat de o descriere metodică, pe baze teoretice solide, a constituenților frastici aferenți, cu specificarea numărului de argumente obligatorii impuse de verb și cu notarea între croșete a elementelor facultative. Exemplele reflectă în genere intenția de a „pune accent pe verbele care se comportă *altfel* decât echivalentele lor românești" (subl. n.), de unde și necesitatea selectării unor construcții relevante din punct de vedere lingvistic, adică apte să expliciteze sensurile „ca rezultat al interrelației complinirilor specifice" (*ibid.* p. 9).

Or, tocmai acest comportament „altfel" este, și subliniez din nou, principalul obiectiv urmărit și de Petrariu: de a facilita, pentru vorbitorul român, disocierea înțelesurilor prin plasarea verbului în acele contextecare să-i reliefeze valoarea de întrebuințare, ceea ce implică și necesitatea de a-i da și formele cu prefix. Dacă ar fi să facem o comparație luând din nou ca reper termenul *halten* amintit anterior, autorii Nicolae și Engel îl menționează cu 10 prefixe, în timp ce Petrariu îl repertoriază cu un număr dublu, toate variantele fiind ilustrate cu alte exemple, firește, în concordanță cu profilul adoptat. În acest mod, utilizatorul poate controla câte elemente noi acceptă un verb și concluziona asupra influenței lor în întreg spectrul semantic al cuvântului respectiv, transpus în mod exact, sau doar aproximat în echivalentele românești. Se pot identifica și reține mai ușor relațiile în care stau prefixele unui verb: antonimie (*einschalten - ausschalten*), sinonimie (*verlöschen - erlöschen*),completare (*befragen - erfragen*), precum și schimbările de sens care survin la verbele cu regim alternant pe axa separabil *vs* neseparabil (a se vedea *durchlesen, hinterbringen, übersetzen* etc.). Dar foarte adevărată este și constatarea că semnificația termenului cu silabă antepusă depășește adesea suma componentelor (lucru valabil și pentru substantivele și adjectivele compuse), inclusiv atunci când el nu suferă o deplasare semantică de tip metaforic sau de altă natură. Prin aceasta, vorbitorul intră la fel ca în cazul expresiilor idiomatice, dar la o scară ceva mai redusă, în imaginarul limbii precum și al poporului al cărei generator este în fond.

Sigur că astfel de chestiuni legate de verb sunt de găsit în toate lucrările serioase, de largă circulație: gramatici, manuale, cursuri de limba germană. Însă explicarea prefixării care este un fenomen lexical pe cât de amplu pe atât de „imprevizibil" nu poate reprezenta un demers simplu de realizat și nici o temă de abordat în clasă pe măsura complexității sale, în condițiile în care bugetul de timp prevăzut pentru predare este în scădere. De aceea dicționarele luate aici în atenție pot fi privite pe de o parte ca mijloace auxiliare de îmbogățire și fixare a cunoștințelor de limbă, iar pe de altă parte ca modalități de sprijin pentru ceea ce sistemul educațional modern vrea să promoveze în mod deosebit: *autonomia* în procesul de învățare.

4. Concluzie

În lucrarea de față nu ne-am propus să tratăm modul în care se formează verbe noi în limba germană prin fenomenul prefixării, fenomen care aici nu a putut fi atins decât

BDD-A28595 © 2018 "Petru Maior" University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:27 UTC)

schematic, ci doar să arătăm cât de necesar poate fi un instrument de lucru precum cel prezentat aici pentru aprofundarea aspectelor legate de semantica verbului. În chip de concluzie generală referitor la conținutul și scopul dicționarului, ar fi de notat un alt lucru important legat de pozițiile științifice actuale în câmpul filologiei și al științelor socio-umane în ansamblu. Imperativul interdisciplinarității, nevoia de informare, studiile din domeniul gramaticii, semiologiei și lingvisticii au determinat în ultimele decenii unele deplasări de accent, impunând o schimbare de perspectivă autorilor de lucrări axate pe morfologie sau lexicografie. De exemplu, D. Viehweger (și echipa sa) propune o îmbunătățire a operelor lexicografice și se pronunță în favoarea unui „dicționar de tip nou, care să nu fie alcătuit în ordine alfabetică", ci organizat după un model „explicativ-combinatoric" respectând „principiile de funcționare și structurare *semantică* a vocabularului" (subl. n.)[23]. Unele proiecte de cercetare și multe materiale de uz didactic în special au început să țină cont de noile exigențe. În acest cadru credem că s-a dorit să se înscrie și curajoasa întreprindere a autorului Ioan Petrariu - cu o viziune distinctă, accentuat pragmatică, adaptată profilului unui dicționar bilingv. În încheiere, salutăm apariția unor astfel de lucrări axate pe noi coordonate drept inițiative binevenite într-un domeniu atât de sensibil cum este cel al predării/ învățării limbilor străine - un loc unde, în treacăt fie spus, nimeni nu se va plânge de prea multe materiale, ci de prea puține.

BIBLIOGRAPHY

1. Buhlmann, R.„Merkmale geschriebener und gesprochener Sprache", in: *Special Language/ Fachsprache* 7, 15 (3-4), pp. 98-125, 1985
2. Bussmann, H. *Lexikon der Sprachwissenschaft*, A. Körner-Verlag, Stuttgart,1990
3. Duden, *Deutsches Universalwörterbuch*, Dudenverlag, Mannheim-Leipzig, 2003
4. Duden, *Die Grammatik. Unentbehrlich für richtiges Deutsch*, Dudenverlag, Mannheim, 2009
5. Engel, U., *Deutsche Grammatik*, Julius Groos, Heidelberg, 1988
6. Engel, U., *Deutsche Grammatik. Neubearbeitung*, Neubearbeitung, Iudicium, München, 2004
7. Erben, J., *Deutsche Grammatik. Ein Abriß*. Max Hueber Verlag, München,1972
8. Erben, J., *Einführung in die deutsche Wortbildungslehre,* 3. neubearb. Auflage,Erich Schmidt Verlag, Berlin, 1993
9. Fleischer, W., „Grundzüge der Wortbildung des Verbs in der deutschen Sprache der 8. Gegenwart", in: *Probleme der Sprachwissenschaft*, pp. 408-432, Enzyklopädie, Leipzig, 1971
10. Fleischer, W., *Phraseologie der deutschen Gegenwartssprache*, Bibliogr. Inst., Leipzig, 1982
11. Glinz, H., *Der deutsche Satz: Wortarten und Satzglieder wissenschaftlich gefasst und dichterisch gedeutet*, Pädagogischer Verlag Schwann, Düsseldorf, 1972
12. Glinz, H.,*Die innere Form der Sprache*, Bern, 1961
13. Glück, H. (Hrsg.), *Metzler-Lexikon Sprache*, Stuttgart, 1993
14. Grass,G., *Das Treffen in Telgte*, Hermann Luchterhand Verlag, Darmstadt, 1979
15. Helbig, G. și BUSCHA, J., *Deutsche Grammatik. Ein Handbuch für den Ausländerunterricht*, Langenscheidt. Verlag Enzyklopädie, Leipzig-Berlin, 1998

[23] D. Viehweger, „Wege zu einem neuen Typ von Bedeutungswörterbüchern", in: *Zeitschrift für Germanistik*, 4 (3) Leipzig, 1983, p. 265. În acest articol și în altele de mai târziu, Viehweger are în vedere dicționarele monolingve ce ar trebui să se axeze, în opinia sa, tot mai mult pe relația dintre semantica teoretică și lexicografia practică pe nivelurile micro- și macrostructural.

BDD-A28595 © 2018 "Petru Maior" University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:27 UTC)

16. Henzen, W., *Deutsche Wortbildung*, Max Niemeyer Verlag, Tübingen, 1965
17. Klaster-Ungureanu, K., Lăzărescu, I.-G., Moise, M. M. *et al.*, *Dicționar german-român,* Academia Română, Institutul de Lingvistică *„Iorgu Iordan și AI. Rosetti”,* Univers enciclopedic, București, 2010
18. Mocanu, M., „Cuvânt introductiv“, în: *Dicționar explicativ german-român de verbe cu particulăoscilantă și neoscilantă* de I. Petrariu (M. Mocanu, coord.), pp. 5-23, Editura PIM, Iași, 2016
19. Mocanu, M., *Ioan Petrariu, Dicționar explicativ german-român de verbe cu particulă oscilantă și neoscilantă*, *Editura PIM, Iași, 2016*, în: *Les Cahiers Linguatek /Caietele Linguatek* • No. 1-2 / 2017, pp. 317-321, Université Technique «Gheorghe Asachi» de Iași, Roumanie
20. Nicolae,O. și Engel, U., *Dicționar de verbe germane*, Polirom, Iași, 2012
Petrariu, I.,. *Dicționar explicativ german-român de verbe cu particulăoscilantă și neoscilantă*, coordonat de M. Mocanu, Editura PIM, Iași, 2016
21. Viehweger, D., „Wege zu einem neuen Typ von Bedeutungswörterbüchern“, in: *Zeitschrift für Germanistik*, 4 (3), pp. 261-277, Leipzig, 1983
22. Weinrich, H., „Klammersprache Deutsch“, in: *Sprachnormen in der Diskussion*. *Beiträge vorgelegt von Sprachfreunden*, Walter de Gruyter, Berlin-New York, 1986
23. https://dexonline.ro/definitie (accesat 03 iulie 2018)
24. www. wikipedia.org. (accesat 03 iulie 2018)

BDD-A28595 © 2018 “Petru Maior” University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:27 UTC)